

Boris GLAVAN,

Lector superior al Catedrei investigații operative
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

PROTECȚIA JURIDICĂ A AGENȚILOR CE AU ÎNCĂLCAT PREVEDERILE LEGII PENALE ÎN PROCESUL REALIZĂRII MĂSURILOR INVESTIGATIV-OPERATIVE

Legea Supremă a Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994 prevede expres că cele mai importante valori ale societății noastre sunt persoana, drepturile și libertățile acesteia, iar recunoașterea, respectarea și garantarea lor constituie obligațiunea statului. Evident că pentru a exclude caracterul declarativ al acestor prevederi în structura puterii de stat există organe a căror funcție de bază este anume protejarea vieții, sănătății, drepturilor și libertăților omului, proprietății, ordinii și siguranței publice, a mediului și a sistemului constituțional al Republicii Moldova împotriva atentatelor criminale.

Totodată, este de remarcat faptul că soluționarea acestei probleme prezintă unele dificultăți, deoarece la etapa actuală starea criminalității în R. Moldova este caracterizată nu doar prin creșterea indicelui cantitativ, ci și prin sporirea profesionalismului și nivelului de organizare a grupurilor criminale. Organele de drept și serviciile operative speciale se confruntă cu tehnici și metode din ce în ce mai sofisticate și mai complexe de camuflare a infracțiunilor, fapt care impune infiltrarea agenților secreți în diferite structuri criminale pentru obținerea informațiilor necesare.

În același timp, trebuie recunoscut și faptul că actuala legislație națională nu oferă o bază juridică adecvată pentru o activitate productivă cu privire la infiltrarea agenților în grupuri sau organizații criminale. Nu este nici un secret faptul că aceste persoane pentru ca să poată acționa eficient: să culeagă informații despre planurile și intențiile structurilor criminale, căile și mijloacele de realizare a acestora, să le influențeze activitatea criminală – trebuie să se bucure de încrederea liderilor și a membrilor acestor grupări. Aceasta însă necesită adaptarea agentului la mediul infiltrat, ceea ce implică participarea reală sau formală a acestuia la activități criminale. La rândul său, acest lucru este posibil numai în cazul în care persoanele infiltrate sunt protejate de răspunderea penală în legătură cu complicitatea inevitabilă la activitatea structurilor criminale.

Referitor la baza juridică a activității persoanelor infiltrate în grupuri și organizații criminale, în doctrina de specialitate sunt expuse diferite păreri. Astfel, potrivit unei opinii, suportul juridic al invulnerabilității penale îl constituie instituția liberării de răspundere penală, în special cea a căinței active. Se presupune că, în cazul în care persoana infiltrată este nevoită să comită o infracțiune, aceasta se

liberează de răspundere penală în temeiul căinței active (art.57 și cazurile prevăzute în Partea specială a CP al RM).

În viziunea noastră, această abordare este greșită, deoarece persoanele infiltrate acționează în scopul combaterii unor forme de infracțiuni mult mai periculoase, inclusiv în cazurile în care se produce prejudiciu intereselor ocrotite de legea penală. În acest context, menționăm că aceste persoane nu au pentru ce să se căiască, la fel de ilogică și inumană este și supunerea acestora procedurii copleșitoare (și deloc sigure) de liberare de răspunderea penală.

Puțin mai constructivă este o altă viziune potrivit căreia persoanele infiltrate în grupuri și organizații criminale, impuse de situație să participe la comiterea infracțiunilor, acționează în condițiile extremei necesități, fapt pentru care nu se supun răspunderii penale în temeiul lipsei intenției de a comite infracțiuni. Astfel, potrivit conținutului extremei necesități, este necesară respectarea următoarelor condiții: a) dauna cauzată trebuie să fie mai mică decât cea salvată, b) realizarea sarcinii de prevenire și curmare a activității crimei organizate nu este posibilă altfel decât prin săvârșirea de către persoana infiltrată a faptei prejudiciabile.

Considerăm că și această abordare nu este pe deplin justificată. În primul rând, în condițiile în care persoana infiltrată este nevoită să comită infracțiuni este foarte greu să apreciezi mărimea prejudiciului cauzat și a celui salvat. În al doilea rând, este dificil să argumentezi imposibilitatea soluționării sarcinilor investigativ-operative printr-o altă cale decât cea legată de producerea prejudiciului intereselor ocrotite de lege.

În opinia noastră, cea mai bună cale de asigurare a unei prelucrări operative eficiente a structurilor criminale va fi introducerea în Legea penală a RM a instituției „Cauzarea prejudiciului în cadrul misiunilor speciale”. Esența acesteia constă în faptul că persoana infiltrată în structura criminală este investită cu dreptul de a comite în cazuri inevitabile unele ilegalități, inclusiv anumite tipuri de infracțiuni, în scopul relevării, prevenirii, curmării și descoperirii activității respectivei structuri criminale, adică așa-numitele împuterniciri discreționare. Aceste atribuții ale persoanei infiltrate urmează a fi definite în ordonanța de realizare a infiltrării operative, limitele acestora fiind determinate de faptul că indiferent de condiții persoana infiltrată nu va avea dreptul să îndeplinească rolul de organizator sau instigator al infracțiunii comise, precum nu va putea comite fapte îndreptate împotriva vieții și sănătății persoanei.

Este de menționat faptul că în timp ce în teoria dreptului penal autohton doar se ridică întrebarea legalizării acestei circumstanțe, în legislațiile penale a mai multor state această problemă și-a găsit deja soluționare. Astfel, în Codul penal al Ucrainei, R. Kazahstan și R. Belarus, printre circumstanțele care exclud caracterul penal al faptei se numără și cea care justifică producerea prejudiciului intereselor ocrotite de lege în legătură cu „îndeplinirea misiunii speciale în privința prevenirii și descoperirii activității infracționale a grupării sau organizației criminale” (art.43 Codul penal al Ucrainei) sau mai mult – în legătură cu „realizarea măsurilor investigativ-operative” în privința tuturor infracțiunilor comise de un grup de persoane (art.34.1 din Codul penal al Republicii Kazahstan), și chiar în legătură cu „aflarea în rândurile complicilor infracțiunii” (art.38 din Codul penal R. Belarus).

În temeiul celor expuse pare adecvat să se includă în Codul penal al R. Moldova un nou articol cu următorul conținut:

„Articolul 42² Cauzarea prejudiciului în cadrul misiunii speciale

1) Nu constituie infracțiune prejudicierea inevitabilă a valorilor ocrotite de prezenta Lege de către persoana infiltrată într-o formațiune criminală ce a acționat în limitele conspirativității în vederea realizării misiunii speciale a organului care exercită activitate investigativ-operativă urmărind scopul cercetării, descoperirii și curmării activității infracționale a respectivei formațiuni.

2) Prevederile alineatului unu al prezentului articol nu se aplică persoanelor care au comis fapte prejudiciabile îndreptate împotriva vieții și sănătății persoanei, producerea unei calamități ecologice precum și altor consecințe grave”.